

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

11 iunie 2020 *

„Recurs – Funcție publică – Concurs general – Neadmitere la probele de concurs –
Posibilitatea administrației de a completa motivarea deciziei de neadmitere în fața instanței –
Condiții – Cazuri excepționale – Noțiunea de «lipsă a motivării»”

În cauza C-114/19 P,

având ca obiect un recurs formulat în temeiul articolului 56 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, introdus la 8 februarie 2019,

Comisia Europeană, reprezentată de B. Mongin și de G. Gattinara, în calitate de agenți,

recurentă,

cealaltă parte din procedură fiind:

Danilo Di Bernardo, cu domiciliul în Bruxelles (Belgia), reprezentat de S. Orlandi și de T. Martin, avocats,

reclamant în prima instanță,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul J.-C. Bonichot (raportor), președinte de cameră, domnii M. Safjan, L. Bay Larsen, doamna C. Toader și domnul N. Jääskinen, judecători,

avocat general: domnul P. Pikamäe,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 22 ianuarie 2020,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Prin recursul formulat, Comisia Europeană solicită anularea Hotărârii Tribunalului Uniunii Europene din 29 noiembrie 2018, Di Bernardo/Comisia (T-811/16, nepublicată, denumită în continuare „hotărârea atacată”, EU:T:2018:859), prin care acesta a anulat decizia comisiei de evaluare a

* Limba de procedură: franceza.

concursului general pe bază de examene EPSO/AST-SC/03/15 din 10 august 2016 de a nu îl înscrie pe domnul Danilo Di Bernardo pe lista de rezervă pentru recrutarea de secretari/personal administrativ de gradul SC 1 în domeniul sprijinului financiar (denumită în continuare „decizia în litigiu”).

Istoricul litigiului și decizia în litigiu

- 2 În cursul anului 2015 a fost organizat concursul general EPSO/AST-SC/03/15 în vederea constituirii unor liste de rezervă pentru recrutarea de „Secretari/personal administrativ (SC 1 și SC 2)” în trei domenii, printre care cel al sprijinului financiar.
- 3 Pe lângă promovarea probelor, punctul 2 din anexa II la anunțul de concurs referitor la acest concurs general (denumit în continuare „anunțul de concurs”) impunea, în domeniul sprijinului financiar, „studii secundare absolvite cu o diplomă care oferă acces la învățământul superior, urmate de o experiență profesională de cel puțin trei ani legată în principal de natura atribuțiilor”.
- 4 Titlul VI din anunțul de concurs prevedea că aceste condiții vor fi verificate de comisia de evaluare, în urma testelor de evaluare, pe baza documentelor justificative anexate de candidați la actul lor de candidatură electronic.
- 5 Întrucât și-a depus candidatura la concursul general în discuție în domeniul sprijinului financiar, domnul Di Bernardo a prezentat documentele justificative care să dovedească calificările și experiența sa profesională și a participat la testele de acces și la probele de evaluare prevăzute de anunțul de concurs.
- 6 Prin e-mailul din 14 septembrie 2015, Oficiul European pentru Selecția Personalului (EPSO) l-a informat pe domnul Di Bernardo că comisia de evaluare a concursului general în discuție dorea să aibă informații mai ample cu privire la experiența profesională pe care acesta o menționase la punctele 2, 5 și 6 din actul său de candidatură. Această comisie de evaluare a dorit în special să obțină documente semnate de angajatorii săi anteriori, care să descrie în mod detaliat atribuțiile exercitate în cadrul acestei experiențe profesionale, precum și copii ale contractelor de muncă, care să indice în mod clar datele de începere și de încetare ale acestor contracte.
- 7 Prin e-mailul din 15 septembrie 2015, domnul Di Bernardo a transmis documente justificative suplimentare privind punctele 2, 5 și 6 din actul său de candidatură.
- 8 Prin e-mailul din 17 septembrie 2015, EPSO i-a răspuns domnului Di Bernardo că comisia de evaluare a concursului general în discuție îi „solicita” să trimită o descriere detaliată a sarcinilor de la punctele 2, 5 și 6, semnată de angajator”.
- 9 Prin e-mailul din 18 septembrie 2015, domnul Di Bernardo a declarat că nu dispunea de astfel de descrieri pentru punctele 5 și 6 din actul său de candidatură. El a precizat că societatea italiană care îl angajase a fost dizolvată și că nu era în măsură să furnizeze aceste documente. Acesta a prezentat atunci o copie a convențiilor colective naționale de muncă italiene, care cuprindeau o descriere oficială a atribuțiilor legate de diferite contracte de muncă, printre care și al său, precum și două scrisori ale societății italiene respective și un contract de muncă cu aceasta.
- 10 Printr-un alt e-mail din 18 septembrie 2015, domnul Di Bernardo a transmis EPSO descrierea detaliată a atribuțiilor privind experiența profesională menționată la punctul 2 din actul său de candidatură.

- 11 Prin scrisoarea din 27 octombrie 2015, EPSO i-a comunicat domnului Di Bernardo decizia sa de a nu îl include pe lista de candidați care au reușit la concursul general în discuție, pentru motivul că experiența profesională menționată la punctele 1-7 din actul său de candidatură nu atinge durata minimă de trei ani legată în principal de natura atribuțiilor în domeniul sprijinului financiar, astfel cum era menționată la punctul 2 din anexa II la anunțul de concurs.
- 12 Prin e-mailul din 4 noiembrie 2015, domnul Di Bernardo a introdus o cerere de reexaminare a deciziei comisiei de evaluare a concursului general în discuție.
- 13 Prin decizia în litigiu, această comisie de evaluare l-a informat pe domnul Di Bernardo că, după reexaminare, confirmă decizia sa comunicată la data de 27 octombrie 2015. Aceasta a arătat că, înainte de a-și începe lucrările, a definit criteriile de selecție pentru a aprecia dacă calificările și experiența profesională a candidaților corespundeau într-adevăr competențelor cerute pentru posturile care urmau să fie ocupate. Comisia de evaluare menționată i-a precizat domnului Di Bernardo că, „după examinarea documentelor justificative depuse pentru a dovedi experiența [sa] profesională menționată la punctele 2, 5 și 6 din actul [său] de candidatură, [aceasta concluzionase] că înscrierile respective nu confirmau că experiența profesională în discuție era legată în principal de natura atribuțiilor, astfel cum impune anunțul de concurs”.

Acțiunea în fața Tribunalului și hotărârea atacată

- 14 Prin cererea introductivă primită la grefa Tribunalului la 18 noiembrie 2016, domnul Di Bernardo a solicitat anularea deciziei în litigiu și repararea prejudiciului său.
- 15 Prin hotărârea atacată, Tribunalul a admis motivul întemeiat pe încălcarea obligației de motivare, a anulat decizia în litigiu și a respins restul concluziilor cererii introductive.

Concluziile părților în fața Curții

- 16 Prin recursul formulat, Comisia solicită Curții anularea hotărârii atacate, trimiterea cauzei spre rejudecare la Tribunal și soluționarea odată cu fondul a cererii privind cheltuielile de judecată efectuate în primă instanță și în recurs.
- 17 Domnul Di Bernardo solicită respingerea recursului și obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

Cu privire la recurs

- 18 În susținerea recursului, Comisia invocă două motive.

Cu privire la primul motiv

Argumentația părților

- 19 Prin intermediul primului motiv, Comisia invocă eroarea de drept pe care a săvârșit-o Tribunalul la punctele 41-53 din hotărârea atacată, în ceea ce privește întinderea obligației de motivare care revenea comisiei de evaluare a concursului general în discuție. Tribunalul nu ar fi ținut seama în mod suficient de contextul juridic și factual din decizia în litigiu, întrucât caracterul suficient al unei motivări trebuie

apreciat în raport cu contextul deciziei în cauză, iar nu numai prin prisma modului de redactare a acesteia (Hotărârea din 14 februarie 1990, Delacre și alții/Comisia, C-350/88, EU:C:1990:71, punctul 16). Acest motiv se împarte în șapte aspecte.

- 20 În primul rând, comunicarea criteriilor de selecție nu ar avea importanța pe care Tribunalul, la punctele 41, 45 și 50 din hotărârea atacată, a atribuit-o în raport cu obligația de motivare, ceea ce este confirmat de faptul că domnul Di Bernardo nu a încercat niciodată să le cunoască.
- 21 În al doilea rând, potrivit Comisiei, faptul că comisia de evaluare a concursului general în discuție nu a menționat în decizia în litigiu decât documentele justificative privind experiența profesională corespunzătoare punctelor 2, 5 și 6 din actul de candidatură al domnului Di Bernardo nu „sugerează” nicidecum, contrar celor reținute de Tribunal la punctul 43 din hotărârea atacată, că această comisie de evaluare a considerat relevantă experiența profesională pe care persoana interesată a precizat-o la alte puncte din acest act. Dimpotrivă, respingerea candidaturii domnului Di Bernardo ar implica faptul că comisia de evaluare menționată a considerat că acesta din urmă nu îndeplinea condiția unei experiențe profesionale relevante de 36 de luni după examinarea întregii experiențe profesionale menționate la cele șapte puncte din actul său de candidatură.
- 22 În al treilea rând, Tribunalul ar fi considerat în mod eronat, la punctul 48 din hotărârea atacată, că cererea de reexaminare prezentată de domnul Di Bernardo indica faptul că el nu cunoștea motivele pentru care experiența sa profesională era insuficientă.
- 23 În al patrulea rând, Tribunalul s-ar fi înșelat atunci când a statuat, la punctele 46 și 47 din hotărârea atacată, că Comisia nu se putea prevala de jurisprudența potrivit căreia, în cazul unui concurs cu participare numeroasă, comisia de evaluare are posibilitatea să motiveze în mod sumar refuzul de selectare a unui candidat.
- 24 În al cincilea rând, contrar a ceea ce a apreciat Tribunalul la punctul 50 din hotărârea atacată, comisia de evaluare a concursului nu ar fi obligată să divulge criteriile de selecție a dosarelor atunci când nu este sesizată cu nicio cerere în acest sens, fără a încălca secretul lucrărilor comisiei de evaluare, prevăzut la articolul 6 din anexa III la Statutul funcționarilor Uniunii Europene.
- 25 În al șaselea rând, a considera, astfel cum a procedat Tribunalul la punctele 49-51 din hotărârea atacată, că o cerere de reexaminare redactată fără precizie, precum cea prezentată de domnul Di Bernardo, ar obliga comisia de evaluare a concursului general în discuție să furnizeze explicații detaliate pentru fiecare punct ar însemna să se transfere acesteia sarcina probei privind existența experienței profesionale cerute în anunțul de concurs. Or, sarcina acestei probe ar reveni candidaților, astfel cum reiese din anunțul de concurs, care prevede că „informațiile furnizate de candidați în actul de candidatură electronic vor fi verificate pe baza documentelor justificative prezentate de aceștia”.
- 26 În al șaptelea rând, la punctele 53-55 din hotărârea atacată, Tribunalul ar fi confundat cerința unei motivări cu temeinicia acestei motivări, care privește legalitatea pe fond a deciziei în litigiu. Comisia vede un indiciu al acestei confuzii în faptul că, la punctul 53 din hotărârea menționată, Tribunalul a considerat că criteriile de selecție erau indispensabile pentru a aprecia dacă, în cadrul analizei experienței profesionale, comisia de evaluare a concursului general în discuție nu a „depășit limitele marjei sale de apreciere”. De asemenea, Comisia consideră revelator că, la punctele 54 și 55 din hotărârea atacată, Tribunalul a reținut că decizia în litigiu era insuficient motivată, nu pentru că nu permitea candidatului să cunoască motivele excluderii sale, ci pentru că îl împiedica să invoce alte critici referitoare la legalitatea acestei decizii.
- 27 Domnul Di Bernardo consideră ansamblul argumentației prezentate în susținerea primului motiv ca nefondat.

Aprecierea Curții

- 28 Prin intermediul primului motiv, Comisia susține că aprecierea de către Tribunal, la punctele 41-53 din hotărârea atacată, a motivării deciziei în litigiu este afectată de mai multe erori de drept.
- 29 Potrivit unei jurisprudențe consacrate, motivarea actelor instituțiilor Uniunii Europene impusă la articolul 296 TFUE trebuie să fie adaptată naturii actului în cauză și trebuie să menționeze în mod clar și neechivoc raționamentul instituției care a emis actul, astfel încât să dea posibilitatea persoanelor interesate să ia cunoștință de justificările măsurii luate, iar instanței competente să își exercite controlul. Cerința motivării trebuie apreciată în funcție de toate împrejurările cauzei, în special de conținutul actului, de natura motivelor invocate și de interesul de a primi explicații pe care îl pot avea destinatarii sau alte persoane vizate în mod direct și individual de actul respectiv. Nu este obligatoriu ca motivarea să specifice toate elementele de fapt și de drept pertinente, având în vedere că problema dacă motivarea unui act respectă condițiile impuse de articolul 296 TFUE trebuie să fie apreciată nu numai prin prisma modului de redactare, ci și în raport cu contextul său, precum și cu ansamblul normelor juridice care reglementează materia respectivă (Hotărârea din 10 martie 2016, HeidelbergCement/Comisia, C-247/14 P, EU:C:2016:149, punctul 16 și jurisprudența citată).
- 30 Prin intermediul celui de al patrulea aspect al primului motiv, care trebuie examinat în primul rând, Comisia susține că Tribunalul s-a fi înșelat atunci când a statuat, la punctele 46 și 47 din hotărârea atacată, că aceasta nu se putea prevala de jurisprudența Curții potrivit căreia, în cazul unui concurs cu participare numeroasă, comisia de evaluare are posibilitatea să motiveze în mod sumar refuzul de selectare a unui candidat.
- 31 Trebuie amintită, în această privință, jurisprudența constantă a Curții potrivit căreia, pentru a ține seama de dificultățile practice care apar într-un concurs cu participare numeroasă, comisia de evaluare poate, într-o primă etapă, să nu comunice candidaților decât criteriile și rezultatul selecției, sub rezerva furnizării ulterioare a unor explicații individuale acelor candidați care solicită în mod expres acest lucru (Hotărârea din 26 noiembrie 1981, Michel/Parlamentul, 195/80, EU:C:1981:284, punctul 27, Hotărârea din 9 iunie 1983, Verzyck/Comisia, 225/82, EU:C:1983:165, punctul 16, Hotărârea din 8 martie 1988, Sergio și alții/Comisia, 64/86, 71/86-73/86 și 78/86, EU:C:1988:119, punctul 50, precum și Hotărârea din 28 februarie 1989, Basch și alții/Comisia, 100/87, 146/87 și 153/87, EU:C:1989:97, punctul 10).
- 32 În speță, Tribunalul a considerat în mod întemeiat, în esență, că obligația de motivare nu impunea comisiei de evaluare a concursului general în discuție, în speță, un volum de muncă comparabil cu cel al comisiei de evaluare a unui concurs cu participare numeroasă. Astfel, după cum a arătat Tribunalul la punctul 47 din hotărârea atacată, comisia de evaluare a concursului general în discuție a trebuit să ia decizia sa după participarea tuturor candidaților la testele de acces și la probe, inclusiv la probele de competență, și, pentru că acestea din urmă au fost corectate, lista potențialilor candidați care au reușit la concurs fusese deja stabilită. Tribunalul a precizat că, într-o asemenea etapă, sarcina principală a comisiei de evaluare ar fi trebuit să constea în a verifica dacă candidații care au promovat examenele cu cele mai bune note îndeplineau de asemenea condițiile referitoare la nivelul de studii și la experiența lor profesională, așa cum au fost stabilite prin anunțul de concurs.
- 33 Ținând seama de numărul probabil redus de candidați care au promovat aceste teste și probe fără să îndeplinească celelalte condiții ale acestui concurs, nu era justificat ca această comisie de evaluare să se limiteze să motiveze sumar chiar respingerea inițială a candidaturii domnului Di Bernardo la data de 27 octombrie 2015. *A fortiori*, Comisia nu poate invoca volumul de muncă al unei comisii de evaluare a unui concurs cu participare numeroasă pentru a justifica motivarea insuficientă a deciziei în litigiu, adresată persoanei interesate ca răspuns la cererea sa de reexaminare la peste un an de la desfășurarea probelor în discuție. În consecință, Tribunalul nu a săvârșit o eroare de drept atunci când a statuat că Comisia nu se putea prevala de jurisprudența menționată la punctul precedent pentru a pretinde că

comisia de evaluare a concursului general nu era obligată să motiveze respingerea candidaturii domnului Di Bernardo decât în mod sumar. Prin urmare, al patrulea aspect al primului motiv trebuie respins.

- 34 Prin intermediul primului aspect al primului motiv, Comisia susține că Tribunalul a acordat, în special la punctele 41, 45 și 50 din hotărârea atacată, o importanță prea mare comunicării criteriilor de selecție care au permis comisiei de evaluare a concursului general în discuție să aprecieze experiența profesională în scopul îndeplinirii obligației de motivare. De altfel, domnul Di Bernardo nu ar fi încercat niciodată să le cunoască.
- 35 Totuși, din jurisprudența citată la punctul 31 din prezenta hotărâre reiese că, chiar și în cazul în care comisia de evaluare nu are obligația de a furniza, într-o primă etapă, decât o motivație sumară, precum în cazul unui concurs cu participare numeroasă, această motivare trebuie să includă indicarea criteriilor de selecție. Astfel, criteriile de selecție constituie o informație minimă care trebuie furnizată în orice caz candidaților cel târziu în același timp cu rezultatele concursului în cauză. În speță, aceste criterii nici nu au fost indicate în răspunsul la cererea de reexaminare prezentată de domnul Di Bernardo. Or, numai cunoașterea criteriilor menționate putea permite persoanei interesate să înțeleagă cum a ajuns comisia de evaluare a concursului general la concluzia că durata experienței sale profesionale relevante era mai mică de trei ani. În aceste condiții, nu se poate susține că interesul domnului Di Bernardo de a obține comunicarea acestora ar fi fost supraestimat de hotărârea atacată.
- 36 De altfel, nu se poate aștepta în mod rezonabil de la candidați să solicite comunicarea criteriilor de selecție, în condițiile în care nici măcar nu le este cunoscută existența acestor criterii. În speță, criteriile de selecție a dosarelor aplicate de comisia de evaluare a concursului general în discuție pentru a aprecia durata experienței profesionale relevante nu figurau în anunțul de concurs, iar domnul Di Bernardo a luat cunoștință de existența lor, dar nu și de conținutul acestora, doar prin intermediul deciziei în litigiu, ca răspuns la cererea sa de reexaminare. În consecință, Tribunalul nu a săvârșit o eroare de drept atunci când a statuat că aceste criterii ar fi trebuit comunicate persoanei interesate, fără să i se poată solicita acesteia să formuleze o cerere în acest sens. Prin urmare, primul aspect al primului motiv trebuie înlăturat.
- 37 Prin intermediul celui de al cincilea aspect al primului motiv, Comisia reproșează Tribunalului că nu a luat în considerare, la punctul 50 din hotărârea atacată, faptul că caracterul secret al lucrărilor comisiei de evaluare, prevăzut la articolul 6 din anexa III la Statutul funcționarilor Uniunii Europene, se opunea divulgării criteriilor de selecție care au permis aprecierea experienței profesionale relevante, stabilite de comisia de evaluare a concursului general în discuție.
- 38 Este adevărat că aprecierile de natură comparativă făcute de comisia de evaluare la momentul verificării aptitudinilor candidaților sunt acoperite de secretul inherent al acestor lucrări. În schimb, verificarea candidaturilor în ceea ce privește condițiile stabilite pentru participarea la concursul în cauză se face pe baza unor date obiective care, de altfel, sunt cunoscute de către fiecare dintre candidați în ceea ce îl privește. Din acest motiv, secretul lucrărilor comisiei de evaluare nu se opune comunicării acestor date obiective și în special a criteriilor de selecție care se află la baza selectării candidaturilor, astfel încât să permită persoanelor ale căror candidaturi au fost înlăturate să recunoască motivele posibile ale eliminării lor (a se vedea în acest sens Hotărârea din 4 iulie 1996, Parlamentul/Innamorati, C-254/95 P, EU:C:1996:276, punctele 26-28 și jurisprudența citată). Al cincilea aspect al primului motiv trebuie, în consecință, să fie respins.
- 39 Prin intermediul celui de al șaselea aspect al primului motiv, Comisia reproșează Tribunalului că a săvârșit o eroare de drept atunci când a considerat, la punctele 49-51 din hotărârea atacată, că o cerere de reexaminare imprecisă, precum cea adresată de domnul Di Bernardo, obliga comisia de evaluare a concursului general în discuție să furnizeze explicații detaliate. Potrivit Comisiei, această

poziție a avut drept efect să transfere acestei comisii de evaluare sarcina probei privind existența experienței profesionale cerute, deși anunțul de concurs punea în mod expres această probă în sarcina candidaților.

- 40 Astfel cum s-a amintit la punctul 29 din prezenta hotărâre, motivarea oricărui act trebuie să menționeze în mod clar și neechivoc raționamentul instituției Uniunii care a emis actul, astfel încât să dea posibilitatea persoanelor interesate să ia cunoștință de justificările măsurii luate, iar instanțele competente să își exercite controlul.
- 41 Astfel, jurisprudența Curții nu condiționează respectarea obligației de motivare de introducerea vreunei cereri, în special a unei cereri de reexaminare a deciziei în cauză, care este, de altfel, facultativă, nici *a fortiori* de o precizie suficientă a termenilor acestei eventuale cereri. În speță, această concluzie este cu atât mai mult valabilă cu cât decizia EPSO din 27 octombrie 2015 nu furniza niciun indiciu care ar fi permis persoanei interesate să formuleze o cerere de reexaminare mai detaliată. În consecință, al șaselea aspect al primului motiv trebuie respins.
- 42 Prin intermediul celui de al treilea aspect al primului motiv, Comisia critică aprecierea efectuată la punctul 48 din hotărârea atacată potrivit căreia reiese din conținutul cererii de reexaminare prezentate de domnul Di Bernardo că acesta nu cunoștea motivele pentru care experiența sa profesională era insuficientă. Trebuie să se observe că această argumentație, care se întemeiază pe o critică a aprecierii faptelor de către Tribunal, nu este admisibilă în cadrul unui recurs, cu excepția cazului unei denaturări a faptelor care nu este invocată în susținerea acestui aspect (Hotărârea din 15 mai 2019, CJ/ECDC, C-170/18 P, EU:C:2019:410, punctul 23 și jurisprudența citată).
- 43 Prin intermediul celui de al doilea aspect al primului motiv, Comisia contestă interpretarea deciziei în litigiu dată de Tribunal la punctul 43 din hotărârea atacată. Această decizie arată că, „după examinarea documentelor justificative depuse pentru a dovedi experiența profesională menționată la punctele 2, 5 și 6 din actul de candidatură, comisia de evaluare a concluzionat că înscrierile respective nu confirmau că experiența profesională în discuție era legată în principal de natura atribuțiilor, astfel cum impune anunțul de concurs”. Tribunalul a apreciat la punctul 43 menționat că, în lipsa unor informații suplimentare, trimiterea doar la punctele 2, 5 și 6 din actul de candidatură al domnului Di Bernardo sugera că acesta nu reușise să demonstreze relevanța experienței sale profesionale exclusiv pentru aceste trei puncte. Această observație se poate prevala chiar de termenii deciziei în litigiu, întrucât aceasta vizează experiența profesională „în discuție”. În orice caz, aceasta ține de aprecierea faptelor de către Tribunal, pe care Curtea nu are competența de a o controla în cadrul unui recurs, dincolo de ipoteza denaturării, care nu este invocată de Comisie în susținerea acestui aspect. Prin urmare, acesta trebuie respins.
- 44 Prin intermediul celui de al șaptelea aspect al primului motiv, Comisia reproșează Tribunalului, la punctele 53-55 din hotărârea atacată, că ar fi confundat cerința unei motivări cu temeinicia motivării deciziei în litigiu, care privește legalitatea pe fond a acesteia din urmă. Cu toate acestea, reiese din lectura acestor puncte că Tribunalul nu a confundat aceste motive distincte, ci doar a amintit că motivarea unei decizii are printre altele ca obiect să aducă motivele acesteia la cunoștința destinatarului său, pentru a-i permite să aprecieze temeinicia acesteia, și a constatat că, în speță, motivele respingerii candidaturii sale nu fuseseră comunicate candidatului cu o precizie suficientă. Prin urmare, acest aspect trebuie respins.
- 45 Rezultă din tot ceea ce precedă că primul motiv trebuie respins.

Cu privire la al doilea motiv

Argumentația părților

- 46 Al doilea motiv se întemeiază pe două erori de drept care ar fi fost săvârșite de Tribunal, la punctele 37, 38 și 53-56 din hotărârea atacată, prin faptul că a refuzat să țină seama de completarea motivării deciziei în litigiu pe care Comisia a furnizat-o pe parcursul procesului.
- 47 Prin intermediul primului aspect al celui de al doilea motiv, Comisia susține că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când a statuat că este imposibil să se completeze motivarea unei decizii pe parcursul procesului, nu numai în cazul lipsei totale, ci și în cazul lipsei „cvasitotale” a motivării. Noțiunea de lipsă „cvasitotală” a motivării ar fi, în plus, confuză și contradictorie.
- 48 Potrivit celui de al doilea aspect al celui de al doilea motiv, Tribunalul nu a ținut seama de faptul că atribuțiile instanței impun acesteia să examineze din oficiu dacă instituția Uniunii în cauză și-a îndeplinit obligația de motivare. În temeiul acestei atribuții, Tribunalul ar fi fost obligat să ia în considerare elementele de motivare prezentate pe parcursul procesului și să constate că aceste elemente lipseau în continuare de fundament motivul întemeiat pe încălcarea obligației de motivare. Numai lipsa totală a motivării nu ar putea fi acoperită pe parcursul procesului.
- 49 Domnul Di Bernardo contestă această argumentație.

Aprecierea Curții

- 50 Prin intermediul primului aspect al celui de al doilea motiv, Comisia reproșează Tribunalului că, la punctele 37 și 38 din hotărârea atacată, restrânge posibilitatea de a completa o motivare insuficientă după introducerea acțiunii, prin faptul că a statuat că această posibilitate era exclusă nu numai în cazul lipsei totale a motivării deciziei în discuție, ci și în cazul lipsei cvasitotale a motivării acesteia. În plus, noțiunea, care nu este prevăzută de jurisprudență, a „lipsei cvasitotale” a motivării ar fi contradictorie și imposibil de definit.
- 51 Astfel cum s-a amintit la punctul 29 din prezenta hotărâre, obligația de a motiva o decizie a instituțiilor Uniunii care lezează are ca scop să dea posibilitatea instanței Uniunii să își exercite controlul asupra legalității acestei decizii și să furnizeze persoanei interesate indicații suficiente pentru a ști dacă decizia menționată este bine fundamentată sau dacă este afectată de un viciu care permite contestarea legalității acesteia. Rezultă că, în principiu, motivarea trebuie comunicată persoanei interesate în același timp cu decizia care lezează și că lipsa motivării nu poate fi remediată prin faptul că persoana interesată află care este motivarea deciziei în cursul procedurii în fața instanței Uniunii (Hotărârea din 26 noiembrie 1981, Michel/Parlamentul, 195/80, EU:C:1981:284, punctul 22, Hotărârea din 28 iunie 2005, Dansk Rørindustri și alții/Comisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P și C-213/02 P, EU:C:2005:408, punctul 463, precum și Hotărârea din 29 septembrie 2011, Elf Aquitaine/Comisia, C-521/09 P, EU:C:2011:620, punctul 149).
- 52 Cu toate acestea, în caz nu de lipsă, ci de insuficiență a motivării, explicațiile furnizate în cursul procedurii pot remedia, în situații excepționale, această insuficiență, astfel încât motivul întemeiat pe aceasta din urmă nu mai justifică anularea deciziei în discuție (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 martie 1988, Sergio și alții/Comisia, 64/86, 71/86-73/86 și 78/86, EU:C:1988:119, punctul 52, precum și Hotărârea din 28 februarie 2008, Neirinck/Comisia, C-17/07 P, EU:C:2008:134, punctul 51).

- 53 Astfel, atunci când, cu ocazia unui concurs cu participare numeroasă, instituția Uniunii în cauză nu este în măsură, din punct de vedere practic, să prezinte o motivare suficientă fiecărui candidat în timp util, acesteia îi este permis, cu titlu absolut derogatoriu, să prezinte elemente în fața instanței Uniunii, precum procese-verbale ale comisiilor de evaluare (Hotărârea din 28 februarie 2008, Neirinck/Comisia, C-17/07 P, EU:C:2008:134, punctul 57).
- 54 Astfel cum s-a arătat deja la punctul 29 din prezenta hotărâre, cerința motivării, pe de o parte, trebuie să menționeze în mod clar și neechivoc raționamentul instituției Uniunii în cauză care a emis actul, astfel încât să dea posibilitatea persoanelor interesate să ia cunoștință de justificările măsurii luate, iar instanței competente să își exercite controlul, și, pe de altă, parte, trebuie apreciată în funcție de toate împrejurările cauzei, în special de conținutul actului, de natura motivelor invocate și de interesul de a primi explicații pe care îl pot avea destinatarii actului sau alte persoane vizate în mod direct și individual de acesta. În consecință, motivarea unei decizii poate fi considerată fie inexistentă, fie insuficientă în raport cu finalitatea acestei exigențe și cu ansamblul elementelor amintite mai sus.
- 55 În această privință, Curtea a statuat că lipsa motivării poate fi constatată chiar și atunci când decizia în discuție cuprinde anumite elemente de motivare. Astfel, o motivare contradictorie sau neinteligibilă echivalează cu o lipsă a motivării (Hotărârea din 29 septembrie 2011, Elf Aquitaine/Comisia, C-521/09 P, EU:C:2011:620, punctele 151, 168 și 170, precum și Hotărârea din 27 octombrie 2016, Debonair Trading Internacional/EUIPO, C-537/14 P, nepublicată, EU:C:2016:814, punctul 36). Același lucru este valabil atunci când elementele de motivare care figurează în decizia în discuție sunt atât de lacunare, încât nu permit nicidecum destinatarului său, în contextul adoptării acesteia, să înțeleagă raționamentul autorului său. Din acest motiv, existența unui început de motivare face obiectul unei aprecieri detaliate de către instanța Uniunii, atunci când aceasta trebuie să decidă dacă o completare a motivării este admisibilă pe parcursul procesului (Hotărârea din 28 februarie 2008, Neirinck/Comisia, C-17/07 P, EU:C:2008:134, punctele 54 și 55).
- 56 În consecință, reiese din jurisprudența Curții că lipsa motivării poate acoperi alte cazuri decât cel al lipsei totale de motivare. Prin urmare, desemnând aceste situații prin expresia „lipsă cvasitotală de motivare”, Tribunalul nici nu a săvârșit o eroare de drept, nici nu a nesocotit jurisprudența amintită la punctul 52 din prezenta hotărâre. În consecință, primul aspect al celui de al doilea motiv trebuie înlăturat.
- 57 Prin intermediul celui de al doilea aspect al celui de al doilea motiv, Comisia reproșează Tribunalului că a refuzat să ia în considerare informațiile suplimentare pe care le-a prezentat pe parcursul procesului cu privire la motivele deciziei în litigiu și să constate că motivul întemeiat pe încălcarea obligației de motivare era, în consecință, lipsit de fundament. Astfel, Tribunalul nu ar fi ținut seama de obligația instanței Uniunii de a examina din oficiu dacă instituția Uniunii în cauză și-a îndeplinit obligația de motivare.
- 58 Cu toate acestea, contrar celor susținute de Comisie, nu există nici un drept al instituțiilor Uniunii de a remedia în fața instanței Uniunii deciziile insuficient motivate ale acestora, nici o obligație a acesteia din urmă de a ține seama de explicațiile suplimentare furnizate numai pe parcursul procesului de autorul actului în discuție pentru a aprecia respectarea obligației de motivare. Astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 94 din concluziile sale, o asemenea situație juridică ar risca să afecteze repartizarea competențelor între administrație și instanța Uniunii, să slăbească controlul de legalitate și să compromită exercitarea dreptului la o cale de atac.
- 59 Numai în cazuri excepționale, precum în special cel vizat la punctul 53 din prezenta hotărâre, în care era dovedit că instituția Uniunii în cauză se afla în imposibilitatea practică de a motiva corespunzător cerințelor legale decizia atacată, motivarea poate fi completată prin explicații furnizate de autorul actului pe parcursul procesului. Cu toate acestea, chiar în aceste situații rare, remedierea actului insuficient motivat prin explicații furnizate după introducerea acțiunii nu are caracter automat. Astfel, ținând seama de dezechilibrul dintre părți care poate fi creat de comunicarea tardivă a motivelor

actului atacat, instanța Uniunii trebuie de asemenea să verifice, astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 95 din concluziile sale, dacă decizia de a accepta, cu titlu excepțional, motivarea suplimentară nu riscă să încalce dreptul la apărare. În această privință, îi revine în special sarcina de a ține seama de stadiul procedurii în care instituția Uniunii în cauză a prezentat explicațiile și de a se asigura că persoana în cauză a fost efectiv în măsură să răspundă la acestea.

- 60 În orice caz, în eventualitatea unei lipse a motivării deciziei atacate, instituția care a luat-o nu poate acoperi un astfel de viciu prezentând instanței această motivare, astfel cum s-a amintit la punctul 51 din prezenta hotărâre. Or, astfel cum s-a arătat la punctul 56 din prezenta hotărâre, Tribunalul a constatat lipsa motivării deciziei în litigiu. Prin urmare, nu i se poate reproșa că nu a ținut seama de elementele de motivare furnizate de Comisie pe parcursul procesului. Așadar, al doilea aspect al celui de al doilea motiv trebuie respins.
- 61 În consecință, al doilea motiv trebuie înlăturat în totalitate.
- 62 Prin urmare, recursul trebuie respins.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 63 Potrivit articolului 138 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții, aplicabil procedurii de recurs în temeiul articolului 184 alineatul (1) din acesta, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât domnul Di Bernardo a solicitat obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată, iar Comisia a căzut în pretenții, se impune obligarea acesteia la plata cheltuielilor de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară și hotărăște:

1) Respinge recursul.

2) Obligă Comisia Europeană la plata cheltuielilor de judecată.

Semnături